

Τα δημιουργικά έργα λειτουργούν σαν κινητά είδωλα του κόσμου που τα ανέδειξε και μαζί σαν ζωντανά κύπαρά του.
Θεόφιλος Βέικος (1982)

Ο Δρόμος προς τη Δύση μας

Αευτέρα, 10 Δεκεμβρίου, 9.30 το βράδυ, σ' έναν ημιερευπαμένο εργοστασιακό χώρο στην οδό Πειραιώς. Κρύο, σύμπτες γκαιζιού, συγκεντρωτικά φρώτα, μισοσκόταδο, αιφνίδιες λάμψεις προβολέων. Στους τούχους περιμετρικά οι ζωγραφιές του Κυριάκου Κατζουράκη σαν διάστικτες πολυεπίπεδες οθόνες ενός μαγικού, χειροποίητου φίλμ χωρίς τέλος. Θέμα τους η μετανάστευση (τους) και η εσωτερική (μας) αποδημία. Αριστερά στο ημίφως το «τέμπλο», δεξιά ο χώρος που έχει διαμορφωθεί ως θέατρο. Οι θεατές όχι λίγοι, όχι πολλοί. Και εξαφνά η αποκάλυψη: μια εύθραυστη γυναίκα ανεβαίνει σ' ένα βήθρο σαν ικρίωμα. Μιλάει σπαστά ελληνικά, τραγουδάει, κλαίει, αφηγείται τη ζωή της. Είναι η Ιρίνα, η πρόσφρυγας που την ηγγάρευσαν ίνα άρη τον Σταυρόν του Χριστού που όμως ήταν δικύς της και την πούλησαν σαν ανδράποδο ανάμεσα σε δύο ληστές. Είναι το συνταρακτικό κείμενο της Μάρως Δούκα που θαρρείς και στηρίζεται σε ηχογραφημένες εξομολογήσεις γυναικών από τον υπαρκτο-ανύπαρκτο σοσιαλισμό ή την θηριωδία του υπαρκτού καπιταλισμού, και που αρθρώνει μέσα από τα θραύσματα μιας φτιαχτής γλώσσας τον πιο ολοκληρωμένο, τον πιο γυμνό, τον πιο δραστικό λόγο. Είναι η Κάτια Γέρον, η κορυφαία σήμερα θησαυρός του τόπου, που προτείνει με το σώμα και τη μορφή της αισθητική, που είναι η Κασσάνδρα των Τρωάδων, η Μάσα από τις Τρεις Αδελφές, και που είναι το πουλάκι που ήταν κάποτε συνείδηση μας. Που μεταφέρει, τέλος, σωματοποιημένη όλη την προσωπική της έρευνα πάνω στο άγος της μετανάστευσης, των οικονομικών μεταναστών και της διαβόλης ελληνικής «φριλοξενίας». Μέσα από χάσματα, σιωπές, λυγμούς, μισερές φράσεις, μαραμένες λέξεις αποκαλύπτονται όχι η εξαναγκασμένη εκπόρνευση ή το σεξουαλικό δουλειμπόριο αλλά ο εφημερισμός μιας υποχριτικής κοινω-

νίας και το ξεχαρβάλωμα του όποιου συνεκτικού ιστού της. Η Κάτια Γέρον και ο Νίκος Αρβανίτης, η πόρνη και ο παρίας μετανάστης με τα «φτηνά» εργατικά του χέρια μιλάνε εμπρός σε μας όλους τους «πελάτες» τους, τους διαφθορείς, τους εκμιαλιστές και τους πατρόνους τους. Είμαστε τα αφεντικά και είναι τα θύματα. Είμαστε οι μπάτσοι, οι προαγωγοί, οι αφερέγγυοι εργοδότες, οι κρατικοί φορείς που είτε επώφελονται, είτε κάνουν τα στραβά μάτια, και είναι αυτοί που περιμένουν τα πρωινά της Κυριακής στις πλατείες των πόλεων και των χωριών μας εκλιπαρώντας για μεροκάματο. Είναι τέλος αυτοί που σήμερα στηρίζουν το «θαύμα» της εθνικής μας οικονομίας, όπως εμείς κάποτε στηρίζαμε το θαύμα της γερμανικής.

Αλλά οι εκπλήξεις δεν έχουν τέλος: το κείμενο που υποδύεται η Κάτια Γέρον και λέγεται «Σας αρέσει ο Μπράμις» έγραψε η Μάρω Δούκα.⁵ Το κείμενο τώρα που παίζει ο Νίκος Αρβανίτης και έχει τίτλο «Είμαι από κεί» υπογράφει η ίδια η Κάτια Γέρον και είναι αληθινά συ-γκλο-νι-στι-κό.

Θά λέγα ότι όλη αυτή η καλλιτεχνική ομάδα, αυτή η κοινότητα τέχνης, στην οποία μετέχουν η Χρύσα Βουδούρογλου, ο Νίκος Οικονομόπουλος, ο Αλέξης Γρίβας, ο Δημήτρης Θεοχάρης, η Πέγκυ Κουνενάκη κι άλλοι πολλοί, με ψυχή και ιθύνοντα νου τον Κυριάκο Κατζουράκη, δημιουργησαν ένα συνταρακτικό όλον και πιλόγιαγιαν ένα μέγια πολιτιστικό γεγονός. Μακριά από επικράτειες και λοιπές μεγαλόσχημες πίστες επαγγελματιών, έδειξαν έναν δρόμο που οδηγεί κατευθείαν στην ψήφη της όποιας τέχνης και μάλιστα έναν δρόμο που (μπορεί να) περνάει απ' την αριστερά. Ήταν αριστερά της καρδιάς και των ονείρων μας, το σήμερα και -κυρίως του αύριο. Ήταν μάλιστα εξόχως αποκαλυπτικό πως την περιουσίαν Δευτέρου η επίσημη, η πολιτική αριστερά -αλλά και το ΥΠΠΟ ή η Πολιτιστική Ολυμπιάδα και οι λοιποί επαγγελματίες «ανθρω-

πιστές» ή καλλιτέχνες- απείχαν εκκωφαντικά. Δεν πειράζει. Τα δάκρυα της Ιρίνας είναι αρκετά για να ξεπλύνουν τόσους κι άλλους τόσους.

Αυτό που πάντως εμένα με τάραξε περισσότερο ήταν το ότι όλη αυτή η -αρβιθήτη- συλλογικότητα μπορεί να είναι παραγωγική και θριαμβεύτρια. Έπειτα το ότι όχι με θεωρίες αλλά με αιμάσσουσες πράξεις τα επιμέρους καλλιτεχνικά γεγονότα μπορούν ν' αθροιστούν πειστικά σ' ένα λαμπρό πολιτιστικό σύνολο.

Και τέλος ότι αυτή η συχνά μαλακισμένη και συχνότερα ομφαλοσκοπούσα σύγχρονη δημιουργία μας μπορεί να κοιτάξει και λίγο πέρα από τη μύτη της, για να εμπνεύσει και για να εμπνευστεί, για ν' απογειώσει και για να απογειωθεί. Γιατί όπως έγραφε εδώ και είκοσι χρόνια ο Θεόφιλος Βέικος «Οι διανοούμενοι είναι άνθρωποι μιας άλλης γνώμης».

Όχι λοιπόν πια χάρες, χαρές και χαδάκια στους καλλιτέχνες και στις αριστερές τους τύψεις ενώπιον του, νυν, μη αριστερού τους έργου. Όχι συγκατάβιβαση απέναντι σ' όλους όσους μετεξέλιχθκαν σ' επιθεωρητές τέχνης, αν θέλουμε να ξαναβρεί η αισθητική της αριστεράς την ηθική της και αντίστροφα. Ο «Δρόμος προς τη Δύση» με τη σκληροή δουλειά και την αξιοποίηση ενός συνταρακτικού πρωτογενούς υλικού που βράζει δίπλα μας, δείχνει το δρόμο. Τον δρόμο όχι για μια τέχνη της αριστεράς αλλά για μιαν έκφραση που είναι αριστερή, επειδή θέλει ακριβώς ν' απογειώσει και ν' απογειωθεί. Γιατί υπάρχει φόβος μήπως ο «Δρόμος προς τη Δύση» καταντήσει ο κατήφορος προς μιαν ατομική αλλά και συλλογική μας δύση.